

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖIŠVADA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO
„DĖL NOTARŲ ATLYGINIMO DYDŽIŲ (ĮKAINIŲ) NUSTATYMO METODIKOS
PATVIRTINIMO“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP-22-17) (TAIS NR. 22-17512(2))

2023-01-17 Nr. NV-95

Vilnius

Įvertinę Projekto atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos notariato įstatymo Nr. I-2882 3, 4, 6, 6², 8, 10¹, 10³, 10⁴, 19, 20, 22, 22¹, 24, 27¹, 28, 34, 46, 60, 62 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 28² straipsniu ir VII skyriumi ir 9, 10, 10² straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo (toliau – Įstatymas) 24 straipsnyje yra nustatyta iki kada Vyriausybė ir teisingumo ministras turi priimti įgyvendinamuosius teisės aktus, Projekto 2 punkte atsisakytina pavedimo, nustatomo teisingumo ministrui, vykdymo termino ir Projekto 3 punkte nustatomos išimties dėl tokio įsigaliojimo.

2. Siekiant taikymo aiškumo, siūlome Projektą papildyti nauju punktu, nustatančiu Projektu teikiamos tvirtinti Notarų atlyginimo dydžių (įkainių) nustatymo metodikos (toliau – Metodika) taikymą bei jos santykį su galiojančio Įkainių už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas sąrašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr.57 „Dėl Įkainių už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas sąrašo patvirtinimo“ taikymu.

3. Vadovaujantis Įstatymo 11 straipsnio 1 dalimi (Notariato įstatymo 19 straipsnio pakeitimas), už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas notaras ima atlyginimą, o vadovaujantis šio straipsnio 2 dalimi, Vyriausybė tvirtina Metodiką, atsižvelgdama į Notariato įstatymo 19¹ straipsnyje nurodytus notarų atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas dydžių (įkainių) nustatymo kriterijus. Taigi, įvertinus įstatyminių reguliavimų, Metodikoje notarinių veiksmų įkainių reguliavimas turėtų apimti ne tik atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą dydžių (įkainių) nustatymą, bet ir atlyginimo už sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas dydžių (įkainių) nustatymą, atsižvelgiant į Notariato įstatyme nustatytus įkainių nustatymo kriterijus. Manome, kad Metodikos 1 punkte nustatyta jos reguliavimo sritis yra susiaurinama ir neatitinka minėtų įstatyminių nuostatų, be to, sudaro neaiškumą dėl taikymo apimties ir santykio su Metodikos 3.6 papunktyje nustatyta „notarinio veiksmo“ sąvoka, kuri neapibrėžia notaro atliekamo veiksmo iš esmės, o tik išplečia Notariato įstatymo 26 straipsnyje nurodytą notaro atliekamų veiksmų apimtį. Todėl siūlome tikslinti Metodikos 1 punkto nuostatą,

įvertinant įstatyminių reguliavimų, o taip pat ir svarstyti trumpinio, apimančio ne tik notarinius veiksmus, bet ir kitus veiksmus, už kurių atlikimą nustatomas atlyginimo dydis (įkainis), įvedimo šioje nuostatoje galimybę, tokiu būdu be kita ko pašalinant ir klaidinantį sąvokos „notarinis veiksmas“ vartojimą Metodikos 4.1 ir 4.2 papunkčių nuostatose.

4. Metodikos 3 punkte nustatomos sąvokos, turėtų būti dėstomos pagal Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.1R-298, 48 punkto rekomendaciją.

5. Metodikos 3.1 papunktyje nustatomos sąvokos apibrėžtyje turėtų būti patikslinta nuostata „sąnaudos“, kuri suprantama nevienareikšmiškai, nes nenurodoma, kokios šiuo atveju sąnaudos turėtų būti skaičiuojamos (ar tai notarinio veiksmo sąnaudos ar kitos). Ši pastaba taikytina ir Metodikos 3.8 papunkčiui, kuriame tikslintina ne tik nuostata „sąnaudos“, bet ir nuostatos „notaro pajamų, gautų už notarinius veiksmus“ vartojimas, suderinant su 3.9 papunktyje nustatoma sąvoka „pajamos už notarinius veiksmus“.

6. Pastebime, kad Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymo 4 straipsnyje yra nustatytos labai mažų ir mažų įmonių kategorijos neskirstant jų pagal valdytoją, todėl Metodikos 3.2 papunktyje nuostatos „labai mažos ir mažos valstybės valdomos įmonės kategorija“ vartojimas yra klaidinantis, todėl tikslintinas.

7. Atsižvelgiant į tai, kad Metodikos 4.1 papunktyje nurodytas notarinio veiksmo vertės kriterijus gali būti taikomas nustatant įkainio dydį ne tik procentine išraiška (procentinį įkainį), bet ir konkrečiu skaičiumi pinigine verte, siūlome papildyti šio papunkčio nuostatą šiuo aspektu.

8. Siūlome papildomai svarstyti Metodikos 4.2 papunkčio nuostatą, įvertinant „socialiai jautrių notarinių veiksmų“ nuostatos tikslingumą. Mūsų nuomone, pirmiausia, siekiant aiškumo ir teisinio apibrėžtumo, siūloma nuostata turėtų būti apibrėžta, turėtų būti aiškus jos turinys bei taikymo aplinkybės. Siūlomos nuostatos „Vyriausybė identifikuoja socialiai jautrius notarinius veiksmus“ realizavimas nėra aiškus (koku būdu tokie veiksmai identifikuojami, kokia tvarka, terminais, kaip apskaičiuojama tokių veiksmų vidutinė savikaina, kokiame teisės akte tai bus nustatyta, ar tai neturėtų būti detalčiau reguliuojama Metodikoje?), o 4.2 papunktyje pateikti tokių notarinių veiksmų pavyzdžiai stokoja pagrįstumo dėl jų išskyrimo ir jiems taikytų kriterijų, todėl sudaromos prielaidos tokių nuostatų interpretavimui, pavyzdžiui, taikant Metodikos 10.4 papunktį. Atsižvelgiant į tai, kad vadovaujantis Įstatymu nustatytu 19 straipsnio 1 dalies pakeitimu, įsigaliosiančiu 2023 m. spalio 1 d., Vyriausybė pagal savo tvirtinamą Metodiką turi nustatyti atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas dydį (įkainius) ir atleidimo nuo jo mokėjimo atvejus, manome, kad vadovaujantis tokiu įstatyminiu reguliavimu ir Vyriausybei suteikta teise, Vyriausybė ir turi nustatyti atvejus, kuomet subjektai atleidžiami nuo šio atlyginimo mokėjimo pagal Metodiką. Tad Metodikoje turi būti aiškiai ir nedviprasmiškai sureguliuota, kas Metodikos nuostatų kontekste būtų laikoma „atleidimu“ nuo atlyginimo už notarinius veiksmus mokėjimo ir kokioms sąlygoms esant atleidimas turi būti

taikomas. Pažymėtina ir tai, kad mažesnių įkainių nustatymas stokoja aiškumo, nes neatskleistas ir šių įkainių nustatymo santykis su atleidimo atvejais Metodikos 11 punkte nurodytoms asmenų grupėms, todėl galėtų būti traktuojamas skirtingai, pavyzdžiui, kaip atleidimas nuo atlyginimo dalies mokėjimo, tam tikra socialinė parama atskiroms socialiai pažeidžiamų asmenų grupėms, kuri turi būti reguliuojama įstatymu, ar pan. Tad atsižvelgiant į Įstatymo nuostatą dėl atleidimo atvejų nustatymo pagal Metodiką, siūlome peržiūrėti ir tikslinti formuluotes dėl įkainių lengvatų nustatymo, turint omenyje ir tai, kad lengvatų reguliavimas nėra apibrėžtas Įstatymu.

9. Siekiant teisinio apibrėžtumo, Metodikos nuostatos tikslintinos šalinant neapibrėžtų nuostatų „įkainių lengvatos“, „pelningas notarinis veiksmas“, „nuostolingas notarinis veiksmas“ vartojimą. Siūlytina arba jas apibrėžti Metodikoje, atskleisti turinį tekste, jei tai būtų suprantama kaip sutrumpinimas, arba neapibrėžtų nuostatų atsisakyti.

10. Metodikos 4.2 papunkčio nuostata „įkainiai už tokių notarinių veiksmų atlikimą *gali būti mažesni*“ palieka neaiškumą dėl taikymo aplinkybių ir nederą su 4.5 papunkčio nuostata „už kurių atlikimą *nustatomi mažesni įkainiai*“. Be to, įvertinus tai, kad Metodikos 4.2 papunkčio nuostatoje nėra apibrėžtas nurodyto kriterijaus matas, jo taikymas Metodikos 10.3 papunktyje nurodytu atveju tampa neapibrėžtu, laisvai interpretuojamu ir klaidinančiu.

11. Metodikos 4.3.2 - 4.3.2.2 papunkčiai taisytini, nes juose nenurodytas laikotarpis vidutiniam notaro atlygiui skaičiuoti, o taip pat ir teisėjų darbo užmokesčio vidurkiui skaičiuoti, nepaaiškinant ar tai Metodikos 12.1 papunktyje nustatytas laikotarpis ir koks vidutinis atlygis būtų skaičiuojamas (dienos, mėnesio, ketvirčio, metų ar kt.). Ši pastaba atitinkamai taikytina ir Metodikos 4.3.2.3, 7.1 papunkčiams. Be to, Lietuvos Respublikos teisėjų darbo apmokėjimo įstatymas nustato Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų dydžius ir jų darbo apmokėjimo sąlygas, tad teisėjams yra mokamas atlyginimas, o ne darbo užmokestis, todėl nuostata tikslintina ir šiuo aspektu, kartu peržiūrint ir Metodikos 7.1, 12.1 papunkčių formuluotes.

12. Vertinant Metodikos 6 punkte nustatytą reguliavimą, pastebime, kad vertinamoje nuostatoje nenurodoma, su koku skaičiuojamuoju laikotarpiu siejamas notarinio veiksmo vidutinių pajamų ar sąnaudų skaičiavimas, pavyzdžiui, praėję kalendoriniai metai ar kita.

13. Metodikos III skyriuje vartojamos nuostatos „kiekvieno notaro“, „bendrai visų notarų“, „visų notarų“, kurios savo esme yra skirtingos, tad, siekiant aiškumo, siūlytina skirtingą vartojimą papildomai peržiūrėti ir prireikus tikslinti, nes iš Metodikos nuostatų neaišku, kokia imtimi nustatomi *visi* notariai (ar tai visi vykdytys veiklą Lietuvos Respublikoje ar tik tie, kurie pateikia laiko sąnaudų atliekant notarinius veiksmus anketas, ar kita).

14. Metodikos 6.3.2 papunktyje nurodyta tiesinės regresijos metodika, nenurodant, kur ir kokio subjekto ji nustatyta, todėl siekiant aiškumo, siūlome įvertinti, ar šiuo atveju nebūtų tikslingiau formuluoti nurodytų sąnaudų atskyrimui taikytiną tiesinės regresijos metodą ar modelį.

15. Atsižvelgiant į tai, kad Metodikos 6.4 papunktyje nustatyta formulė *faktiškai atsirandančiai maržai* apskaičiuoti, Metodikos 7.1 papunkčio nuostata „nustatoma marža pagal

Metodikos 6.4 papunktyje nurodytą formulę“ yra klaidinanti, todėl siūlome nurodytą netikslumą ištaisyti.

16. Pastebime, kad Metodikoje nėra sureguliuota, koks papildomo veiksmo „šalių valios ir aplinkybių, turinčių esminės reikšmės notariniam veiksmui atlikti, išsiaiškinimas“ turinys, kokioms aplinkybėms esant ši nuostata būtų taikoma. Pastebime, kad tuo atveju, kai į įkainį įtraukiamos ir sąnaudos tokių papildomų veiksmų, kurie nėra teisiškai apibrėžti, paliekamas neapibrėžtumas dėl įkainio proporcingumo, sudaromos galimybės interpretavimui bei piktnaudžiavimui.

17. Metodikos 11 punktas vertintinas šios išvados 8 punkte teikiamos pastabos kontekste, tačiau, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad šiame punkte nustatytas reguliavimas yra nepakankamas, nes neapibrėžus nurodytų kriterijų „socialinė padėtis“ bei „turtinė padėtis“ turinio bei taikymo detaliau ir tiksliau, nenustatoma, kokiais konkrečiais atvejais taikomas įkainių mažinimas ar asmens atleidimas nuo notaro atlyginimo mokėjimo. Analogiškus pastebėjimus dėl siūlomų nuostatų neapibrėžtumo bei su tuo susijusių rizikų savo išvadoje yra pateikusi ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba. Kartu pastebime ir tai, kad skliaustuose pateiktas nebaigtinis subjektų sąrašas taip pat tikslintinas, nes turėtų būti teisiškai tiksliai apibrėžta, ar atleidžiami asmenys jiems sukakus Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatytą senatvės pensijos amžių ar pripažintiems netekusiais 60 procentų ir daugiau darbingumo, ir pan. Neaiškus ir turtinės padėties vertinimas, pavyzdžiui, ar tai siejama su socialinės pašalpos pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą mokėjimu ar kita. Pažymėtina, kad teikiamas reguliavimas dėl siūlomų socialinių grupių nustatymo ir socialinės politikos tikslų susijęs su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos sritimi, todėl turėtų būti derinamas su šia ministerija.

18. Metodikos 12.1 papunkčio formuluotėje siūlome patikslinti trumpinių vartojimą, derinant su įvestais Metodikos 4.3.2.1 -4.3.2.2 papunkčiuose.

19. Siūlome papildomai įvertinti Metodikos 12.3 papunkčio formuluotę, nes tuo atveju, kai Metodikos 12.4 ir 12.5 papunkčiuose nurodyti veiksmai yra Metodikos 12.3 papunkčio nuostatos taikymo rezultatas, tikslinga juos dėstyti kaip šio papunkčio struktūrinės dalis.

20. Metodikos 13 punktas stokoja teisinio reguliavimo išbaigtumo, nes nustato prievolę notarams užpildyti ir pateikti anketą, nurodant vidutinę bendrą savo ir padėjėjų darbo laiko dalį, skiriamą konkrečioms notariniams veiksams atlikti, tačiau nenurodoma, kokias teises šios prievolės nesilaikymo pasekmės notarams ji sukeltų.

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Tatjana Knyzienė

Teisės grupės patarėja

Ingrida Staniulienė

